

<https://doi.org/10.34142/23129387.2019.61.07>

УДК 159.923.2

ORCID 0000-0002-7779-2232

ORCID 0000-0003-2861-1789

ОСОБЛИВОСТІ СУБ'ЄКТНОСТІ ДІВЧАТ ЮНАЦЬКОГО ВІКУ З РІЗНИМ СТАВЛЕННЯМ ДО ЗОВНІШНОСТІ

Ганна І. Меднікова^{1ACD} **Наталія М. Даниленко**^{2ABCD},
Харківський національний педагогічний університет імені
Г.С. Сковороди, Україна

¹ кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної
психології

E-mail: yuriymiv@gmail.com

² аспірант кафедри практичної психології

E-mail: danilenkonat84@gmail.com

Актуальність проблеми. Ставлення до зовнішності сучасної людини перебуває під значним тиском з боку засобів масової інформації, реклами, кіноіндустрії тощо. Надання зовнішності підвищеної цінності й значущості призводить до незадоволеності багатьох людей власним зовнішнім виглядом, виникненню на тлі даної незадоволеності порушень психологічного й психічного здоров'я, що актуалізує питання пошуку чинників стійкості до зовнішнього тиску, розвитку здатності виробляти власні критерії оцінки зовнішності, напряму активності щодо неї.

Мета: визначення специфіки суб'єктності дівчат юнацького віку з різним співвідношенням задоволеності й стурбованості власною зовнішністю.

Методи: використано два блоки методик: блок ставлення до зовнішності і блок суб'єктності (213 дівчат віком 19-21 рік); кластерний і однофакторний дисперсійний аналіз, критерій Краскала-Волліса.

Результати дослідження. Визначено відмінності за всіма показниками ставлення до зовнішності за групами дівчат, що відрізняються задоволеністю й стурбованістю власним зовнішнім виглядом. Найвищі показники суб'єктності за більшістю її складових визначені за групою задоволених нестурбованих зовнішністю дівчат, а

найнижчі – за групою дівчат із середньо-низьким рівнем задоволеності та стурбованості зовнішністю. Стурбованих зовнішністю дівчат, незалежно від рівня задоволеності зовнішністю, відрізняє найбільш виражена зовнішня каузальна орієнтація та квазірефлексія, найменш виражена інтроспекція, орієнтація поведінки на соціальну бажаність, зовнішні норми та вимоги, схильність до фіксації на подіях сьогодення, захисна закритість ставлення до себе.

Ключові слова: ставлення до власної зовнішності, задоволеність зовнішністю, стурбованість зовнішністю, каузальні орієнтації, рефлексивні процеси, самоорганізація діяльності, екзистенційна сповненість, ставлення до себе, дівчата, юнацький вік.

Peculiarities of subjectivity of teenage girls with different attitude to physical appearance

Hanna I. Mednikova^{2ACD}, Nataliia M. Danylenko^{1ABCD},

H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Ukraine

¹ Candidate of psychological sciences,

Associate Professor of Practical Psychology Department

² graduate student of Practical Psychology Department

Relevance of the problem: Attitude to appearance of a modern day person is strongly presses by mass media communications, advertisement, movie industry, and so forth. Making appearance of high value and significance leads to dissatisfaction of many people with their proper physical appearance, psychological and psychic diseases against the given dissatisfaction actualizing the issue of searching the factors of resilience to the external pressure, development of abilities to create proper evaluation criteria and activity direction.

Aim of the research: Definition of specificity of the teenage girls' subjectivity with different correlation of satisfaction and anxiety of proper appearance.

Methods: Two blocks of methods used: block of attitude to appearance and subjectivity block (213 girls of 19-21 years old); cluster and single-factor analysis of variance, Kruskal-Wallis test.

Results of the research. There are distinctions by every measure of attitude to appearance in the groups of girls different by satisfaction and anxiety of proper physical appearance. The highest measures of subjectivity concerning its components were found in the group of girls satisfied and unanxious of their physical appearance, and the lowest ones – in the group

of girls with average and low level of satisfaction and anxiety of their physical appearance. The girls anxious of their appearance without regard to the level of satisfaction with their appearance differ by the most expressed external casual orientation and quasi-reflection, the least expressed introspection, behavior orientation to social desirability, external regularities and demands, tendency to fixation on the present events, defensive closedness of self-attitude.

Keywords: *attitude to proper appearance, satisfaction with appearance, anxiety of appearance, causal orientations, reflexive processes, activity self-organization, existential fullness, self-attitude, girls, adolescent years.*

Вступ. Умови сучасного життя часто призводять до того, що людина втрачає можливість вибору або відмовляється від нього й діє під тиском зовнішніх обставин, що актуалізує питання пошуку внутрішніх чинників, які забезпечують стійкість до дії зовнішніх впливів, можливість самостійно обирати й скеровувати свою активність, у тому числі й щодо власної зовнішності.

У дослідженнях сучасних авторів здійснюються спроби відійти від традиційних пояснень задоволеності або незадоволеності людини власним зовнішнім виглядом розходженням самооцінок різних аспектів зовнішності та оцінок інших, невідповідністю між реальним і ідеальним образом зовнішнього вигляду й перейти до пояснення цих феноменів з позицій суб'єктного підходу (Лабунська, 2010, 2014). Так в дослідженні В. О. Лабунської (2009) визначено, що ступінь задоволеності або незадоволеності зовнішністю, стурбованість нею залежать від рівня розвитку суб'єктних характеристик особистості. Високий рівень розвитку суб'єктності визначає інтенсивність і характер перетворювальної активності щодо власної зовнішності, що не тільки супроводжується задоволеністю власним зовнішнім виглядом, але й веде до позитивних змін в системі відносин зі світом.

У сучасному науковому просторі представлені дослідження, в яких вивчається зв'язок окремих проявів суб'єктності із ставленням до зовнішності. Так І.С. Касабовою

(2016) визначені особливості самопред'явлення дівчат, що відрізняються фемінінністю й маскулінністю, у міжособистісному спілкуванні. Задоволеність зовнішністю пов'язується з життєвою задоволеністю, до якої включають відчуття щастя (Варлашкіна, 2015), з типом переживання свого життя, благополуччям, а бажання до зміни свого зовнішнього вигляду – із зниженням задоволеності зовнішністю в кризові періоди життя (Белугіна, 2003). Я.Б. Наровською (2007) визначено, що незадоволеність своїм відображенням зовнішнім виглядом у жінок на пряму пов'язана зі схильністю до самозвинувачення в ситуаціях, коли інші критично висловлюються щодо їхньої зовнішності. В.О. Лабунська (2010) пов'язує задоволеність зовнішністю зі специфікою рефлексивного ставлення людини до себе. Переважна більшість досліджень за даною проблематикою стосуються вивчення ставлення до зовнішності жінок зрілого віку. Крім того, на сьогодні бракує комплексних досліджень суб'єктності у осіб із різним ставленням до зовнішності, зокрема в юнацькому віці. Урахування вікової специфіки є важливим у дослідженнях цього напрямку, оскільки “життєві події, сполучені з етапом життя, можуть надавати особливу значущість зовнішньому вигляду й впливати на його інтерпретацію, оцінку, на ставлення до нього в цілому” (Лабунська, 2010, с. 28).

Мета: визначення специфіки суб'єктності дівчат юнацького віку з різним співвідношенням задоволеності й стурбованості власною зовнішністю.

Методи дослідження. Дослідження суб'єктності дівчат юнацького віку із різним співвідношенням задоволеності/стурбованості власною зовнішністю здійснювалось із використанням двох блоків методик. Блок ставлення до власної зовнішності представлений методиками «Шкала оцінки рівня задоволеності власним тілом» О.О. Скугаревського, «Ставлення до свого зовнішнього вигляду: задоволеність, стурбованість» В.О. Лабунської, «Оцінно-змістовна інтерпретація зовнішнього вигляду» В.О. Лабунської, «Вплив образу тіла на якість життя» і «Ситуативна

незадоволеність образом тіла» Т.Ф. Кеш в адаптації Л.Т. Баранської, С.С. Татаурової. Блок суб'єктності складається з методик: «Опитувальник самоорганізації діяльності» О.Ю. Мандрикової, «Опитувальник каузальних орієнтацій» Е. Десі та Р. Райана в адаптації О. Є. Дергачової, Л. Я. Дорфмана, Д. О. Леонтьєва, «Диференціальний тип рефлексії» Д.О. Леонтьєва, Шкала екзистенції А. Ленгле і К. Орглер в адаптації С.В. Кривцової, «Методика дослідження ставлення до себе» С.Р. Пантілєєва. При математико-статистичній обробці даних використано кластерний і однофакторний дисперсійний аналіз, критерій Краскела-Уолліса.

У дослідженні брали участь 213 студенток Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди та Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого віком 19-21 рік.

Результати. Визначення груп досліджуваних із різним співвідношенням задоволеності/стурбованості власною зовнішністю здійснювалось із використанням методики В.О. Лабунської «Ставлення до свого зовнішнього вигляду: задоволеність, стурбованість». Результати, отримані за шкалами «Задоволеність зовнішнім виглядом» і «Стурбованість зовнішнім виглядом» даної методики, були піддані процедурі кластерізації за методом k-середніх, що дозволило визначити чотири групи досліджуваних із різним співвідношенням задоволеності/стурбованості власною зовнішністю.

Досліджувані, що увійшли до першої групи, характеризуються високим і середнім рівнем задоволеності та низьким рівнем стурбованості власною зовнішністю. Дана група складає 38,50 % вибірки. Досліджувані другої групи (18,31 % вибірки) характеризуються низьким рівнем задоволеності та середнім і високим рівнем стурбованості власною зовнішністю. До третьої групи (27,23 % вибірки) увійшли досліджувані з середнім рівнем задоволеності та стурбованості власною зовнішністю. Досліджувані четвертої групи (15,96 % вибірки) характеризуються середньо-низьким рівнем задоволеності та стурбованості власною зовнішністю.

Між групами дівчат з різним співвідношенням задоволеності та стурбованості зовнішністю визначені суттєві відмінності за всіма показниками ставлення до зовнішності (табл. 1).

Таблиця 1

Показники ставлення до власної зовнішності дівчат із різним співвідношенням задоволеності/стурбованості зовнішністю

Складові ставлення до власної зовнішності	Групи дівчат				р
	1	2	3	4	
Задоволеність зовнішнім виглядом	6,36	2,51	5,84	3,17	0,000
Стурбованість зовнішнім виглядом	2,95	6,89	5,18	3,75	0,000
Прагнення до удосконалення зовнішності	1,29	4,45	3,69	2,25	0,000
Оцінка власного обличчя	8,19	5,74	7,99	5,71	0,000
Оцінка власного тіла	8,33	5,56	8,14	5,72	0,000
Оцінка оформлення власної зовнішності	7,54	7,81	7,29	6,24	0,003
Оцінка своєї виразної поведінки	7,53	7,51	8,04	6,17	0,000
Оцінка відображеної зовнішності	7,92	5,69	6,97	6,08	0,000
Відповідність зовнішнього вигляду віку	8,49	5,69	8,59	4,82	0,000
Відповідність зовнішнього вигляду статусу	8,33	7,59	8,32	5,09	0,000
Ставлення до тіла	3,91	6,67	4,93	6,06	0,000
Вплив образу тіла на якість життя	1,78	0,76	1,71	1,59	0,000
Ситуативна незадоволеність образом тіла	0,61	1,65	1,08	1,21	0,000

Задоволені зовнішністю дівчата, якщо порівнювати з невдоволеними, очікувано відрізняються більш високими

показниками оцінки власного обличчя, тіла, відповідності своєї зовнішності віку та статусу, більш позитивним ставленням до власного тіла, меншим впливом ситуативних чинників на задоволеність зовнішністю. Разом із тим, за групою задоволених стурбованих зовнішністю дівчат отримані нижчі показники оцінки відображеної зовнішності, якщо порівнювати із задоволеними нестурбованими дівчатами. Показники оцінки виразної поведінки за групою задоволених стурбованих зовнішністю дівчат найвищі серед чотирьох груп досліджуваних.

Стурбовані зовнішністю дівчата, як задоволені, так і невдоволені нею, демонструють більш виразне прагнення до удосконалення зовнішності.

За групами невдоволених зовнішністю дівчат за більшістю показників ставлення до зовнішності отримані нижчі значення, якщо порівнювати з дівчатами, що задоволені власною зовнішністю. Представниці даних груп більш негативно ставляться до свого обличчя, тіла, на їх ставлення до зовнішності більший вплив чинять ситуаційні фактори, якщо порівнювати із задоволеними зовнішністю ровесницями. Але слід зазначити, що невдоволені та стурбовані зовнішністю дівчата вище за представниць інших груп оцінюють оформлення власної зовнішності, ситуаційний вплив на ставлення до зовнішності за даною групою є найсуттєвішим. Крім того дівчата цієї групи найбільш схильні слідувати стандартам краси, нав'язаним ззовні.

Показники автономної каузальної орієнтації виявилися вищими в групах задоволених зовнішнім виглядом дівчат, як стурбованих, так і нестурбованих власною зовнішністю (табл. 2). Але найвищий показник отриманий за групою задоволених і нестурбованих власною зовнішністю дівчат. Отже, саме у представниць даної групи найбільш виражена тенденція сприймати локус каузальності як внутрішній, приймати поведінкові рішення на основі усвідомлення власних потреб і аналізу необхідної інформації щодо стану середовища, що в підсумку викликає почуття самоідентифікації та компетентності.

Зовнішня каузальна орієнтація виявилась вищою в групах стурбованих зовнішнім виглядом дівчат, як задоволених, так і незадоволених власною зовнішністю. Отже, поведінка представниць даних груп значно більш залежна від фактору соціальної бажаності, орієнтації на зовнішні норми та вимоги референтних груп, якщо порівнювати з іншими двома групами, представниці яких виявляють меншу стурбованість зовнішністю.

Таблиця 2

Відмінності показників каузальних орієнтацій і рефлексивних процесів за групами дівчат із різним співвідношенням задоволеності та стурбованості зовнішністю

Показники каузальних орієнтацій і рефлексивних процесів	Групи дівчат				F	p
	1	2	3	4		
Автономна каузальна орієнтація	69,06	58,89	66,83	58,32	16,26	0,000
Зовнішня каузальна орієнтація	44,62	51,82	50,28	41,09	9,29	0,000
Безособова каузальна орієнтація	32,09	34,92	33,74	37,59	3,88	0,010
Системна рефлексія	39,68	35,33	38,34	34,18	19,77	0,000
Інтроексія	21,22	19,49	18,59	21,53	3,37	0,020
Квазірефлексія	21,39	24,38	23,24	20,55	5,88	0,001

Безособова каузальна орієнтація виявилась вищою в групі дівчат, що характеризуються середньо-низьким рівнем задоволеності та стурбованості зовнішнім виглядом. Отже, дівчата даної групи більш схильні до автоматичної та безпорадної поведінки, що демонструє мінімум самоідентифікації. Формування безособової каузальної орієнтації відбувається під впливом досвіду особистості, згідно якого середовище не реагує на її дії (Ryan, Deci, 2017).

Більш високий рівень системної рефлексії, що дозволяє відображати ситуацію взаємодії у всіх її аспектах, включаючи полюси суб'єкта, об'єкта й альтернативні можливості (Леонт'єв, Осін, 2014, с. 115), визначений за групою задоволених нестурбованих і дещо меншою мірою за групою задоволених стурбованих зовнішністю дівчат. В обох групах дівчат, що характеризуються середнім і високим рівнем стурбованості зовнішністю, визначено найвищі показники квазірефлексії, що відображає схильність до роздумів про об'єкти, які не стосуються актуальної життєвої ситуації, певний захисний відхід у сторонні міркування. У цих же групах спостерігається найнижчий рівень інтроспекції, при якій фокусом уваги стають власні внутрішні стани, переживання, процеси. Найвищий рівень інтроспекції та найнижчий рівень системної рефлексії та квазірефлексії визначений за групою невдоволених і нестурбованих зовнішністю дівчат. Отже, дівчата даної групи найменш орієнтовані на дію. Вони зосереджені на власному внутрішньому світі та мають складності при необхідності подивитися на себе відсторонено, але при цьому не схильні до необґрунтованих фантазій, що можуть виступати формою психологічного захисту через відхід від неприємної ситуації, реальне вирішення якої не вбачається.

При порівнянні показників самоорганізації діяльності за групами дівчат із різним ставленням до власної зовнішності визначено суттєві відмінності за плановірністю діяльності, наполегливістю, самоорганізацією та орієнтацією на теперішнє (табл. 3). Найвищі показники плановірності, наполегливості й самоорганізації визначені за групою задоволених і нестурбованих зовнішністю дівчат, а найнижчі – за групою незадоволених і нестурбованих зовнішністю дівчат. Схильність до фіксації на подіях сьогодення більш характерна для стурбованих зовнішністю дівчат, незважаючи на рівень задоволеності зовнішністю, а схильність більш цінувати минуле або майбутнє, якщо порівнювати із теперішнім, більш характерна для дівчат, що незадоволені і нестурбовані власним зовнішнім виглядом.

Таблиця 3

Відмінності показників самоорганізації діяльності за групами дівчат із різним співвідношенням задоволеності/стурбованості зовнішністю

Складові самоорганізації діяльності	Групи дівчат				F	p
	1	2	3	4		
Планомірність	20,26	18,36	17,07	15,82	6,18	0,000
Цілеспрямованість	35,71	34,74	34,68	31,18	2,21	0,088
Наполегливість	24,43	20,51	23,64	19,29	4,85	0,003
Фіксація	21,96	22,95	20,28	20,38	2,41	0,068
Самоорганізація	11,89	10,95	9,24	8,97	5,21	0,002
Орієнтація на теперішнє	8,99	9,21	9,10	5,98	8,72	0,000

За всіма складовими екзистенційної сповненості більш високі значення отримані за групами задоволених власною зовнішністю дівчат, якщо порівнювати з ровесницями, що незадоволені власним зовнішнім виглядом (табл. 4).

Таблиця 4

Відмінності показників екзистенційної сповненості за групами дівчат із різним співвідношенням задоволеності/стурбованості зовнішністю

Показники екзистенційної сповненості	Групи дівчат				F	p
	1	2	3	4		
Загальний показник екзистенційної сповненості	217,5	181,3	208,4	172,8	22,47	0,000
Самодистанціювання	33,62	29,56	32,14	29,41	4,94	0,002
Самотрансценденція	74,82	61,67	71,76	59,88	25,15	0,000
Свобода	50,17	42,10	48,93	39,50	13,99	0,000
Відповідальність	58,48	48,03	55,52	43,71	19,34	0,000

При цьому задоволені та стурбовані зовнішністю дівчата дещо поступаються дівчатам, які демонструють меншу стурбованість. Отже, можна зазначити, що задоволені власною

зовнішністю дівчата, якщо порівнювати із незадоволеними, характеризуються більш вираженою здатністю сприймати життєві ситуації та себе, дистанціюючись від власних афектів, бажань, упереджень, здатністю приймати виражені рішення з урахуванням власних потенцій, важливих для себе можливостей, закладених у життєвих ситуаціях, власних ціннісних засад, здатністю в життєвих ситуаціях приймати самостійні рішення на основі урахування всіх можливих варіанти дій, визначення серед них найбільш прийнятних щодо власних можливостей і цінностей, більшою відповідальністю за втілення в життя власних рішень, задумів, впевненістю, що все робиться вірно, як належить.

Визначені відмінності у показниках модальностей ставлення до себе за групами дівчат із різним ставленням до власної зовнішності вказують на те, що задоволені власною зовнішністю дівчата, як стурбовані, так і нестурбовані нею, відрізняються найвищими показниками відображеного ставлення й самоцінності, а також найнижчими показниками внутрішньої конфліктності та самозвинувачення (табл. 5).

Таблиця 5

Відмінності показників ставлення до себе за групами дівчат із різним співвідношенням задоволеності/ стурбованості зовнішністю

Модальності ставлення до себе	Групи дівчат				F	p
	1	2	3	4		
Закритість	5,33	7,02	7,03	6,85	49,09	,000
Самовпевненість	6,85	6,90	7,22	5,65	12,37	,000
Самокерування	7,34	6,89	6,48	5,91	7,99	,000
Відображене ставлення	7,55	6,79	7,10	5,65	12,28	,000
Самоцінність	7,12	6,46	7,14	5,74	9,07	,000
Самоприйняття	5,70	5,64	5,90	4,76	5,11	,002
Самоприв'язаність	5,17	6,21	5,34	7,32	15,85	,000
Внутрішня конфліктність	3,91	4,85	4,00	5,44	22,04	,000
Самозвинувачення	3,17	4,74	3,09	5,47	14,73	,000

Разом із тим слід зазначити, що задоволені й найменш стурбовані власною зовнішністю дівчата відрізняються найбільш глибоким самоусвідомленням, внутрішньою чесністю й відкритістю, а задоволені та стурбовані зовнішнім виглядом дівчата, характеризуються більш високими показниками конформності, мотивації соціального схвалення, захисту власного Я.

Ставлення до себе як до впевненої, самостійної, вольової та надійної людини, прийняття себе найбільш виражене у дівчат задоволених і стурбованих власною зовнішністю, але у ставленні до себе як до суб'єкта, що є основним джерелом власної активності, результатів своєї діяльності та життєдіяльності, послідовної реалізації власних задумів, вони поступаються задоволеним власною зовнішністю, але не стурбованим нею дівчатам.

Незадоволені та стурбовані власною зовнішністю дівчата характеризуються виразною захисною поведінкою, конформністю, запобіганням відкритості у стосунках із собою. За іншими модальностями ставлення до себе дана група займає проміжне положення між групами задоволених і незадоволених та нестурбованих власним зовнішнім виглядом дівчат. Останні характеризуються найнижчими показниками самовпевненості, самокерування, відображеного ставлення, самоцінності та самоприйняття, але найвищими показниками самоприв'язаності, внутрішньої конфліктності та самозвинувачення. Але невдоволені та нестурбовані власною зовнішністю дівчата проявляють меншу конформність і схильність до захисної поведінки, якщо порівнювати з групами дівчат, стурбованих власною зовнішністю.

Обговорення. Визначенні в нашому дослідженні групи дівчат юнацького віку з різним співвідношенням задоволеності/стурбованості зовнішністю підтверджують дані щодо можливості одночасного переживання задоволеності зовнішнім виглядом і стурбованості ним (Капітанова, 2017).

За результатами нашого дослідження задоволені зовнішністю дівчата, якщо порівнювати з невдоволеними,

відрізняються більш високими показниками оцінки власного обличчя, тіла, відповідності своєї зовнішності віку та статусу, більш позитивним ставленням до власного тіла, меншим впливом ситуативних чинників на задоволеність зовнішністю. Разом із тим, за групою задоволених стурбованих зовнішністю дівчат отримані вищі показники оцінки виразної поведінки та нижчі показники оцінки відображеної зовнішності, якщо порівнювати із задоволеними нестурбованими дівчатами. Невдоволені та стурбовані зовнішністю дівчата вище за представниць інших груп оцінюють оформлення власної зовнішності, ситуаційний вплив на ставлення до зовнішності за даною групою є найсуттєвішим. Крім того дівчата цієї групи найбільш схильні слідувати стандартам краси, нав'язаним ззовні. Стурбовані зовнішністю дівчата, як задоволені, так і невдоволені нею, демонструють більш виразне прагнення до удосконалення зовнішності, якщо порівнювати з нестурбованими зовнішністю ровесницями.

Отримані результати можна пояснити, виходячи з даних, у відповідності до яких стурбованість зовнішнім виглядом виникає у людини в зв'язку з припущенням про негативне враження, яке певні компоненти її зовнішнього вигляду можуть справити на інших людей в ситуації взаємодії (Капітанова, 2017). Визначені у стурбованих дівчат найвищі самооцінки оформлення зовнішності, власної виразної поведінки на тлі порівняно знижених самооцінок відображеної зовнішності можна розглядати як певні компенсаторні механізми щодо побоювань негативного ставлення до їхньої зовнішності інших.

Інші дані, отримані за групами дівчат, стурбованих власною зовнішністю, підтверджують більшу розвиненість у них захисних стратегій як на соціально-психологічному, так і на внутрішньоособистісному рівнях, якщо порівнювати з нестурбованими зовнішністю дівчатами. Дівчата даних груп характеризуються більшою конформністю, орієнтацією поведінки на соціальну бажаність, зовнішні норми та вимоги референтних груп, схильністю до фіксації на подіях сьогодення, запобіганням відкритості у стосунках із собою, більшою

вираженістю зовнішньої каузальної орієнтації та квазірефлексії, але найменшою вираженістю інтроспекції.

Найвищі показники автономної каузальної орієнтації, системної рефлексії, планованості, наполегливості й самоорганізації, екзистенційної сповненості, відкритості ставлення до себе, самокерування визначені за групою задоволених нестурбованих зовнішністю дівчат, що вказує на найвищий рівень розвитку суб'єктності саме у дівчат цієї групи.

Дівчат із середньо-низьким рівнем задоволеності та стурбованості зовнішністю поміж інших груп відрізняє більша представленість в рефлексивних процесах безособової каузальної орієнтації, найвищий рівень інтроспекції та найнижчий рівень системної рефлексії та квазірефлексії, найнижчі показники планованості, наполегливості й самоорганізації, схильність більш цінувати минуле або майбутнє, якщо порівнювати із теперішнім, найнижчий рівень екзистенційної сповненості за всіма її складовими, найнижчими показниками самовпевненості, самокерування, відображеного ставлення, самоцінності та самоприйняття, але найвищими показниками самоприв'язаності, внутрішньої конфліктності та самозвинувачення. Разом із тим, дівчата даної групи проявляють меншу конформність і схильність до захисної поведінки, якщо порівнювати з групами дівчат, стурбованих власною зовнішністю.

Висновки. Найвищі показники суб'єктності за параметрами автономної каузальної орієнтації, системної рефлексії, планованості, наполегливості й самоорганізації, екзистенційної сповненості за всіма її складовими, самоусвідомлення, внутрішньої чесності й відкритості щодо власного внутрішнього світу, самокерування визначені за групою задоволених нестурбованих зовнішністю дівчат. Стурбованих зовнішністю дівчат, незалежно від рівня задоволеності зовнішністю, відрізняє найбільш виражена зовнішня каузальна орієнтація та квазірефлексія, найменш виражена інтроспекція, орієнтація поведінки на соціальну бажаність, зовнішні норми та вимоги, схильність до фіксації на подіях сьогодення, захисна закритість

ставлення до себе, розвиненість захисних стратегій як на соціально-психологічному, так і на внутрішньоособистісному рівнях. Найнижчі показники суб'єктності за більшістю її складових визначені за групою дівчат із середньо-низьким рівнем задоволеності та стурбованості зовнішністю.

Література

Белугина, Е.В. (2003). Отношение к своему внешнему облику в период середины жизни (Автореферат диссертации кандидата психологических наук). Ростовский государственный университет, Ростов-на-Дону.

Варлашкина, Е. А. (2015). Личностные предикторы удовлетворенности образом физического Я у женщин в период зрелости (Диссертация кандидата психологических наук). Омский государственный университет им. Ф. М. Достоевского, Омск.

Капитанова, Е. В. (2017). Социально-психологические факторы удовлетворенности студентов своим внешним обликом (Диссертация кандидата психологических наук). Южный федеральный университет, Ростов-на-Дону.

Касабова, І.С. (2016). Особенности самопредъявления фемининных и маскулинных девушек в межличностном общении (Диссертация кандидата психологических наук). Южно-российский гуманитарный институт, Ростов-на-Дону.

Лабунская, В.А. (2010). “Видимый человек” как социально-психологический феномен. *Социальная психология и общество*, 1, 26-39.

Лабунская, В. А. (2014). Проблема удовлетворенности внешним обликом: субъектный подход. *Научно-методический электронный журнал “Концепт”*. Т. 20. С. 3851–3855. URL: <http://e-koncept.ru/2014/55035.htm>.

Лабунская, В.А. (2009). Субъектная интерпретация феномена «нормативной неудовлетворенности внешним обликом. *Субъектный подход в психологии*. М.: Изд-во: «Институт психологии РАН», с. 365-373.

Леонтьев, Д.А., Осин, Е. Н. (2014). Рефлексия “хорошая” и “дурная”: от объяснительной модели к дифференциальной диагностике. Психология. Журнал Высшей школы экономики. Т. 11. № 4. С. 110-135.

Наровская, Я.Б. (2007). Социально-психологические особенности женщин, преобразующих свой внешний облик (Диссертация кандидата психологических наук). Южный федеральный университет, Ростов-на-Дону.

Ryan, R. M., Deci, E. L. (2017). Self-Determination Theory: Basic psychological needs in motivation, development, and wellness. New York: Guilford Press.

Оригінальний рукопис отриманий 21 травня 2019 року

Стаття прийнята до друку 28 травня 2019 року